

Handläggare
Jessica Johansson
Telefon: 0850803069

Till
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner (SOU 2022:2)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2022/219

Förvaltningens förslag till beslut

1. Spånga-Tensta stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det som svar på remissen.
2. Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutar om omedelbar justering.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har överlämnat en remiss till Spånga-Tensta stadsdelsnämnd gällande betänkandet av utredningen om ett förstärkt straffrättsligt skydd för vissa samhällsnyttiga funktioner och några andra straffrättsliga frågor. Utredningen har i huvudsak haft i uppdrag att ta ställning till vilka samhällsnyttiga funktioner som är i behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd. I uppdraget har det även ingått att ta ställning till behovet av en lagändring gällande brottet våld eller hot mot tjänsteman samt om det finns behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd mot brott som riktar sig mot någon som utövar sin yttrandefrihet. Vidare har utredningen innefattat ställningstagande till om det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel bör utvidgas och om straffskalan för brott mot tystnadsplikt bör skärpas.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen att det införs ett förstärkt straffrättsligt skydd för utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner samt för de som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik. Vidare föreslås att straffskalan för brott mot tystnadsplikt skärps och där det konstrueras ett särskilt brott, *grovt brott mot tystnadsplikt*, som tydliggör och signalerar allvaret i gärningen. Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag eftersom det bland annat skulle stärka det straffrättsliga skyddet för ett flertal yrkesgrupper inom samhällsnyttiga funktioner.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning

Fagerstagatan 15
Box 4066
16304 Spånga
Växel 08-50803000
Fax
spanga-tensta@stockholm.se
www.stockholm.se/spanga-tensta

Bakgrund

Kommunstyrelsen har överlämnat en remiss till Spånga-Tensta stadsdelsnämnd gällande betänkandet av utredningen om ett förstärkt straffrättsligt skydd för vissa samhällsnyttiga funktioner och några andra straffrättsliga frågor. Ärendet har även remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Regeringen beslutade den 14 maj 2020 att uppdra åt en särskild utredare att i huvudsak se över vilka samhällsnyttiga funktioner som är i behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd samt hur ett sådant skydd kan uppnås.

Ärendet

Utredningen har haft i uppdrag att ta ställning till vilka samhällsnyttiga funktioner som är i behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd och hur ett sådant skydd bör utformas. I uppdraget har ingått att analysera behovet och lämpligheten av en lagändring som innebär att brottet våld eller hot mot tjänsteman delas upp och att straffskalan för våld mot tjänsteman skärps. Utredningen har även haft i uppdrag att ta ställning till om det finns behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd mot brott som riktar sig mot någon som utövar sin yttrandefrihet, särskilt inom ramen för yrkesmässigt bedriven nyhetsförmedling eller annan journalistisk verksamhet, och överväga hur ett sådant skydd bör utformas. Vidare har utredningen innefattat ställningstagande till om det straffrättsliga ansvaret för tjänstefel bör utvidgas och om straffskalan för brott mot tystnadsplikt bör skärpas.

Ett förstärkt straffrättsligt skydd för utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner

För tillämpningen av de allmänna straffbestämmelserna i brottsbalken om exempelvis misshandel, olaga hot och ofredande saknar det betydelse vilken yrkesgrupp den angripna har. Genom straffbestämmelser om våld eller hot mot tjänsteman och förgripelse av tjänsteman i 17 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken ges dock ett förstärkt straffrättsligt skydd för yrkesgrupper med myndighetsutövande funktioner. Skyddet gäller dock inte alla situationer utan är begränsat till situationer då den angripne utövar myndighet. Sedan några år tillbaka finns ett förstärkt straffrättsligt skydd för polisverksamhet, räddningstjänst och ambulanssjukvård. Genom *brottet sabotage mot blåljusverksamhet* skyddas dock enbart verksamheten i sig och inte de enskilda utövarna.

Utredningen har identifierat yrkesgrupper med samhällsnyttiga funktioner som framstår som särskilt utsatta för bland annat hot och våld i sitt arbete och som i huvudsak inte utövar myndighet, utifrån

att de som utgångspunkt inte omfattas av 17 kap. brottsbalken. De aktuella målgrupperna är hälso- och sjukvårdspersonal, personal inom socialtjänsten, räddningstjänstpersonal och utbildningspersonal inom skolväsendet. Gemensamt för de utpekade yrkesgrupperna är bland annat att samhället har ett starkt intresse av att detta arbete kan utföras utan otillåten påverkan så att de samhällsnyttiga funktionerna kan upprätthållas.

Utredningen föreslår att det i 17 kap. brottsbalken införs nya straffbestämmelser om:

- våld eller hot mot utövare av viss samhällsnyttig funktion,
- grovt våld eller hot mot utövare av viss samhällsnyttig funktion,
- förgripelse mot utövare av viss samhällsnyttig funktion, och
- grov förgripelse mot utövare av viss samhällsviktig funktion.

De föreslagna straffbestämmelserna innebär inte att några nya typer av gärningar kriminaliseras utan är avsedda att ge ett motsvarande skydd som 17 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken med den skillnaden att det gäller utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner.

Våld eller hot mot tjänsteman

Utredningen har även infattat behov och lämplighet av en lagändring som innebär att brottet *våld eller hot mot tjänsteman* i 17 kap. 1 § brottsbalken delas upp och att straffskalan för våld mot tjänsteman skärps. Straffbestämmelserna om våld eller hot om våld ändrades nyligen. Genom den senaste ändringen skärptes straffskalan för grovt våld eller hot mot tjänsteman. Sedan lagändringen kan de allvarigaste fallen av våld eller hot mot tjänsteman ge mellan ett och sex års fängelse. Denna lagändring har ökat spännvidden i straffskalan för de allvarigaste brotten mot tjänstemän men har också medfört att domstolarna kan straffmätta högre upp i straffskalorna för brott av normalgraden.

När det gäller de fall av våld mot tjänsteman som med dagens straffskala bedöms ha ett straffvärde på upp till en månads fängelse skulle ett straffminimum på sex månaders fängelse medföra åtminstone ett sex gånger så högt straffvärde som idag. Bedömningen är att den allmänna repressionsnivån för våldsbrott inte ligger på denna nivå. Den sammantagna bedömningen som framgår i utredningen är att 17 kap. 1 § brottsbalken inte bör ändras.

Ett förstärkt skydd för de som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik

En kartläggning har genomförts i samband med utredningen där det framgår att det finns en stor upplevd utsatthet för påtryckningar bland journalister och andra verksamma inom nyhetsförmedling. En

stor andel journalister uppger även att de under senare år dessutom anpassat sin rapportering, avstått från att rapportera om ett ämne eller till och med övervägt att lämna yrket för att undvika hot eller hat. Den form av självrensning som på så sätt uppstår riskerar tillgången till korrekt och obegränsad information om viktiga samhälls skeenden och utgör därmed ett hot mot den fria åsiktsbildningen och mot demokratin. Bedömningen som görs är att det behövs ett starkare straffrättsligt skydd för den som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik.

Utredningens föreslår i denna del att det i 29 kap. 2 § brottsbalken införs en ny straffskärpningsgrund enligt vilket det vid bedömningen av straffvärdet för en gärning ska ses som försvårande om den brottsliga gärningen *begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående yrkesmässiga bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik.*

Översyn av straffbestämmelserna om tjänstefel och brott mot tystnadsplikt

Det har enligt utredningen inte framkommit några starka skäl att avgränsa tjänstefelsansvaret på annat sätt än till myndighetsutövning. Ett alltför strängt och onyanserat straffansvar riskerar att skapa en osäkerhetskultur med tjänstemän som är rädda att fatta beslut. I utredningen görs bedömningen att den nuvarande utformningen av straffbestämmelsen om tjänstefel inte medför några större tillämpningssvårigheter. Utredningen föreslår därmed inte några ändringar i det straffrättsliga tjänstefelsansvaret.

I utredningen görs bedömningen att den nuvarande straffskalan för brott mot tystnadsplikt inte speglar allvaret i den brottslighet som träffas av straffbestämmelsen. Bedömningen är därmed att straffskalan för brott mot tystnadsplikt behöver skärpas. I vissa fall kan röjandet av hemliga uppgifter ha stor skadeverkan för den enskilde eller dennes anhöriga, för offentlig verksamhet eller för allmänhetens förtroende för verksamheten. I dessa fall bör det enligt utredningen konstrueras ett särskilt brott, *grovt brott mot tystnadsplikt*, som tydliggör och signalerar allvaret i gärningen och som har en straffskala som motsvarar gärningens allvar.

Utredningen föreslår:

- att straffskalan för brott mot tystnadsplikt skärps och ska vara böter eller fängelse i två år, och
- att det införs ett särskilt brott, *grovt brott mot tystnadsplikt*, med en straffskala på fängelse i sex månader upp till fyra år.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom Kansliavdelningen i samråd med avdelningen för individ och familjeomsorg.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag eftersom det skulle stärka det straffrättsliga skyddet för ett flertal yrkesgrupper inom samhällsnyttiga funktioner. Förvaltningen anser att utredningens förslag på lagändringar är väl avvägda utifrån rättsläget och för att samtidigt kunna uppnå ett ökat skydd och ökade rättigheter för vissa samhällsviktiga yrkesgrupper.

Risk för hot och våld i arbetet förekommer inom nämndens verksamheter. En prioriterad fråga i förvaltningen är att bedriva ett aktivt förebyggande arbete och ha tydliga rutiner gällande hot och våld. Medarbetare som är särskilt utsatta för hot och våld i sitt arbete är socialtjänstens personal och då främst i samband med myndighetsutövning. Men även inom exempelvis utförarverksamhet kan medarbetare utsättas för hot och våld, och förvaltningen ser därmed positivt på förslaget om stärkt straffrättsligt skydd för bland annat socialtjänstens personal.

Förvaltningen delar utredningens bedömning gällande tjänstefelsansvaret och att ett alltför strikt och onyanserat straffansvar riskerar att skapa en osäkerhetskultur med tjänstemän som är rädda att fatta beslut. Vidare ställer sig förvaltningen positiv till förslaget om att straffskalan för brott mot tystnadsplikten skärps. Detta med hänvisning till att det vid brott mot tystnadsplikten finns risk för allvarliga konsekvenser för den enskilda individen och att invånarnas förtroende för samhällsviktiga funktioner skadas.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden lämnar svar på remissen enligt detta tjänsteutlåtande.

Victoria Callenmark
Stadsdelsdirektör

Jonas Eliasson
Avdelningschef

Bilagor

1. Följebrev gällande remiss från kommunstyrelsen
2. Remiss - En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner (SOU 2022:2)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Victoria Callenmark, Stadsdelsdirektör	2022-03-14
Jonas Eliasson, Avdelningschef	2022-03-14